

Socialiștii bucureșteni în fruntea luptei pentru făurirea partidului consecvent revoluționar în România (iulie 1919 — ianuarie 1920)¹

Până nu demult istoriografia noastră nu s-a preocupat în mod special de activitatea unor secțiuni ale Partidului Socialist din România în limitele perioadei avântului revoluționar de la sfârșitul primului război mondial și din anii imediat următori. Or abordarea problematicii referitoare la activitatea politică și ideologică a organizațiilor locale ale P.S.R. în anii amintiți facilitează înțelegerea mecanismului procesului de maturizare politică și ideologică a militanților socialiști, proces care s-a finalizat în făurirea partidului de tip nou din țara noastră.

În această prismă prezintă un interes deosebit cercetarea activității ideologice și politice desfășurate de cea mai mare și mai importantă secție a Partidului Socialist și anume cea din Capitală, secție care a avut un rol deosebit în lupta pentru transformarea Partidului Socialist într-un partid consecvent revoluționar².

Împrejurarea că la noi capitala era nu numai centrul politic și administrativ al țării, ci reprezenta în același timp și centrul vieții economice, cel mai puternic centru muncitoresc al țării a avut urmări deosebit de favorabile asupra confruntărilor de clasă din România.

Tocmai aceasta a constituit suportul obiectiv care a determinat ca proletariatul bucureștean să ocupe o poziție avansată în cadrul mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră.

În ajunul intrării României în primul război mondial mișcarea muncitorească și socialistă din Capitală, ca și cea din întreaga țară, se afla într-un stadiu înaintat, având o tradiție de circa jumătate de secol, o valoroasă experiență politică-ideologică și organizatorică, acumulată în decursul acțiunilor de clasă, o orientare bazată pe principiile fundamentale ale teoriei marxiste.

¹ Precizăm că în comunicarea de față ne vom referi numai la unele aspecte ale procesului de clarificare politică și ideologică în Secția București a P.S.R. în etapa iulie 1919 — ianuarie 1920. Rolul socialiștilor bucureșteni în educarea socialiștilor și mobilizarea la luptă a proletariatului în anii avântului revoluționar l-am abordat într-un articol publicat în *Studii de filozofie și socialism științific*, Universitatea din Timișoara, 1971, p. 161—171.

² În ajunul aniversării semicentenarului Partidului Comunist Român în revista *Anale de istorie*, nr. 2/1971 au fost publicate 5 articole dedicate activității unor secțiuni ale Partidului Socialist în anii avântului revoluționar. Printre ele se numără și articolul *Secțiunea București a Partidului Socialist în lupta pentru crearea PCR*, semnat de V. Smîrcu.

În condițiile unei deosebit de puternice ascuțiri a contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc, a radicalizării maselor muncitoare și a avântului revoluționar ce a cuprins România în primii ani interbelici în mișcarea noastră socialistă și muncitorească s-a produs, pe temelia existenței unor puternice tradiții revoluționare, de stînga, afirmate încă înainte de primul război mondial, un proces profund de clarificare politică și ideologică oglîndit în vii dezbateri pentru stabilirea, în noile împrejurări, a principiilor de luptă și a obiectivelor de urmărit. Procesul arătat avea loc în condițiile unei lupte între aripa de stînga, majoritară în partidului socialist, care acționa pentru îndrumarea întregii mișcări muncitorești pe o cale revoluționară și între liderii de dreapta, promotori ai reformismului.

Principalele forme prin intermediul cărora s-a manifestat puternica confruntare de opinii în cadrul secțiilor partidului socialist, în centrul căreia se afla problema așezării întregului partid pe baze revoluționare au fost ședințele și întrunirile organizate de acestea, presa socialistă și muncitorească, tipărirea și difuzarea de manifeste, broșuri, cărți etc. În legătură cu problema de care ne ocupăm se găsesc informații utile în coloanele „Socialismului”. În gazeta amintită la rubricile permanente ce purtau denumirea „Activitatea partidului. Secțiunea București” și „Întrunirile noastre din Capitală”, erau redată, uneori sub formă de scurte informații, alte ori în prezentări largi, știri cu privire la activitatea politică și ideologică a Secțiunii București a Partidului socialist. De o mare însemnătate pentru înțelegerea locului și rolului Secțiunii București în cadrul Partidului socialist, a semnificației activității ei politico-ideologice în perioada care face obiectul cercetării noastre este faptul că și după adoptarea programului partidului de către Conferința din mai 1919 secția din Capitală activa pe baza „Declarației de principii” din decembrie 1918)³, care reprezenta documentul programatic cel mai avansat elaborat de către P.S.R. pînă în acest timp.

Procesul de radicalizare neîntreruptă a maselor muncitoare avîntul mișcării greviste în anul 1919 începînd, îndeosebi, cu luna iunie cînd a izbucnit greva cefeștiștilor din Capitală, și-au găsit expresia în progresele înregistrate în clarificarea politică și ideologică a militanților socialiști. Aceasta este confirmată de faptul că la puțin timp după crearea Internaționalei a III-a (martie, 1919) secția București a P.S.R., prima în țară, în iunie 1919 și-a exprimat adeziunea față de ea.

Astfel într-o moțiune votată la ședința din 28 iunie 1919 a organizației din Capitală a partidului socialist se arată că proletariatul bucureștean „și exprimă simpatia pentru cea de a treia Internațională curată socialistă și se pregătește ca la primul Congres din țară să ceară afilierea sa”⁴. În legătură cu acest document se impun cîteva observații: În primul rînd e de remarcat că moțiunea amintită a fost „aclamată cu unanimitate”⁵, ceea ce reflectă un stadiu cînd procesul de delimitare politico-ideologică în cadrul secțiunii București a partidului socialist era în curs de desfășurare sau altfel spus nu se manifestă încă atît de evident, n-a

³ Vezi Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921, E. P. București, 1966, p. 282.

⁴ Socialismul, din 4 iulie 1919.

⁵ Ibidem, din 3 iulie 1919.

căpătat contururile precise de mai târziu, din următorii doi ani. Informațiile apărute în presă nu indică manifestarea vreunei opoziții sau măcar rezerve în legătură cu adoptarea acestei moțiuni. Totodată în ansamblul moțiunii analizate spațiul care se acordă problemei afilierei la Internaționala a III-a, e relativ redus, lipsește argumentarea necesității aderării, menționându-se doar faptul că această organizație internațională a proletariatului e „curat socialistă”; formularea este relativ vagă vorbind doar de „simpatia” pentru Internaționala a III-a și de înconștiența de a cere cu prilejul Congresului partidului afilierea „sa” proprie, a secțiunii. Aceste precizări sînt necesare pentru a dezvălui locul acestui document în activitatea desfășurată de secțiunea din Capitală pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și a contribui la înțelegerea evoluției în continuare a procesului de clarificare. Reprezentanții orientării centriste din mișcarea socialistă a căruia figură tipică era Ilie Moscovici, secretarul din acel timp al partidului, apreciau voturile secțiunilor P.S.R. de afiliere imediată la Internaționala a III-a ca „simple manifestări de simpatie pentru revoluția rusă”⁶, căutînd în acest mod să ascundă ceea ce era esențial și anume voința mării majorități a socialiștilor români de a așeza partidul pe baze revoluționare.

Deși ideea solidarității cu Revoluția din Octombrie ca și cu lupta revoluționară a proletariatului din întreaga lume era desigur implicată în moțiunea de afiliere amintită, ca și în cele ulterioare ale organizației din București a partidului, trebuie subliniat că, în concepția muncitorilor și a militanților de stînga, care reprezentau majoritatea în P.S.R. și îndeosebi în secțiunea din Capitală, *cererile de afiliere la Internaționala a III-a, aveau semnificația unei angajări ferme pe linia unei lupte consecvent revoluționare, exprimau hotărîrea de a obține transformarea partidului socialist în partid de tip nou.*

Moțiunea din 28 iunie nu constituie unica manifestare din cursul anului 1919 a socialiștilor bucureșteni în vederea aderării la Internaționala Comunistă. În acest sens este edificator raportul pe anul 1919 al secțiunii din Capitală unde se arată că „ea și-a manifestat de mai multe ori către Comitetul executiv al partidului dorința pentru o cit mai grabnică alipire”⁷.

Creșterea nestăvilită a valului de lupte muncitorești a determinat sarcini sporite în domeniul activității organizatorice precum și a celei de propagandă și agitație desfășurată de socialiști. Răspunzînd acestei necesități la jumătatea anului 1919 în București s-a trecut la organizarea de subsecțiuni⁸ sau secțiuni pe cartiere, cum mai erau numite⁹. La începutul anului 1920 numărul lor era de opt¹⁰.

Adunarea generală a secției din capitală care a avut loc la 24 august 1919 a votat regulamentul de funcționare a subsecțiunilor care a fost

⁶ Ilie Moscovici *Probleme actuale ale mișcării socialiste*, București, 1922, p. 36.

⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921*, p. 282.

⁸ *Socialismul* din 9 iulie 1919.

⁹ *Ibidem*, din 27 august 1919.

¹⁰ La începutul anului 1920 în Capitală funcționau următoarele secțiuni: Centrală, Grivița, 13 Septembrie, Măgurele, Șerban Vodă, Laborator, Ovidiu și Piscului (*Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, p. 285).

publicat în „Socialismul” din 27 august 1919. Secțiunea pe cartier era condusă de un comitet, al cărui număr de membri este în funcție de numărul membrilor secțiunii respective. Unul din membrii Comitetului îndeplinea funcția de secretar. Secretarii comitetelor pe cartiere sau cite un membru delegat din partea acestora împreună cu comitetul secțiunii centrale formau Comitetul Central al secțiunilor din București. Secțiunile pe cartiere organizau întruniri în sprijinul revendicărilor și pentru apărarea intereselor populației muncitoare din cartierul respectiv. Una din sarcinile lor fundamentale era „de a răspîndi cât mai mult în cartiere mărginașe propaganda, idelle și programul socialist”¹¹. În cadrul ședințelor politice publice organizate, de regulă, săptămînal de către subsecțiuni erau ținute conferințe pe teme de educație socialistă, precum și expuneri referitoare la situația economică, politică și socială din țară, politica internă și externă situația din mișcarea muncitorească internațională etc. În afară de conferințe, la toate secțiunile pe cartiere erau comentate săptămînal evenimentele politice mai de seamă petrecute în țară și străinătate. — Conferințele amintite precum și trecerea în revistă a evenimentelor politice pe plan intern și extern prilejuiau exprimarea punctului de vedere al partidului socialist în aceste chestiuni.

Activitatea politico-ideologică extrem de intensă și variată desfășurată de către subsecțiuni a contribuit într-o însemnată măsură la difuzarea ideilor socialismului în rîndul maselor muncitorești din Capitală, la grăbirea procesului de clarificare din rîndul militanților socialiști, constituind un aport de seamă la lupta care se amplifică în siml secției București pentru transformarea partidului socialist într-un partid consecvent revoluționar.

În cursul intensificării acțiunilor greviste și a activității politico-ideologice în 1919, îndeosebi de la jumătatea anului a crescut influența clementelor revoluționare în rîndurile muncitorilor bucureșteni mai ales a principalelor detașamente: cefeștiștii, metalurgiștii, muncitorii de la întreprinderile militare¹². În rîndurile proletariatului se întărea curentul de opinie pentru adoptarea unei linii consecvent revoluționare, pentru aderarea la Internaționala a III-a¹³.

În condițiile amplificării luptelor greviste în a doua parte a anului 1919 sub influența acțiunii muncitorești de la 26 (13) decembrie 1919, cînd în București s-a desfășurat cea mai mare demonstrație din istoria mișcării noastre muncitorești de pînă atunci¹⁴, procesul de maturizare

¹¹ Socialismul din 27 august 1919.

¹² Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Cota A—V—26, fila 19. Aceasta se confirmă și de către o listă întocmită în noiembrie 1919, de direcția poliției și siguranței generale din Ministerul de Interne și înaintată Prefecturii județului Ilfov, conținînd numele și adresele a 66 de lucrători „maximaliști” din 22 de fabrici din Capitală. (Arhivele statului București, fond Prefectura Județului Ilfov, dosar 412/1919, filele 195—197).

¹³ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Cota A—V—26, fila 19.

¹⁴ La demonstrația din 26 (13) decembrie 1919, organizată cu ocazia împlinirii unui an de la reprimarea sălbatecă a demonstrației din Piața Teatrului Național, au participat peste 50 de mii de oameni (Vezi „Socialismul” din 29 decembrie 1919).

politico-ideologică a socialiștilor bucureșteni a înregistrat sensibile mutații. Pe baza experienței proprii acumulate în procesul confruntărilor de clasă, a concluziilor care se desprindeau din evoluția situației social-politice din România și pe plan internațional în condițiile creșterii forței de atracție a idelilor marxism-leninismului, în rindurile membrilor secțiunii București a P.S.R. s-a întărit curentul de opinie care se pronunța pentru transformarea partidului socialist într-un partid de tip nou, consecvent revoluționar.

Aceasta a reieșit într-un mod deosebit de evident cu prilejul adunării generale anuale a secției București care a avut loc la 25 ianuarie 1920 în sala Ovidiu. În ziua amintită a fost difuzat un apel al grupului comunist din secția București în care se specifica că, în lupta pentru crearea unui partid consecvent revoluționar, „secțiunile au un rol deosebit. Ele sînt chemate să exprime curentul general din partid și să indice organelor lui calea de urmat”¹⁵.

În adunarea generală arătată, care a analizat Darea de seamă morală și materială pe anul 1919, aștit în cadrul raportului, cit și al dezbaterilor a fost pusă chestiunea transformării Partidului socialist în partid comunist.

În urma unor vii discuții adunarea generală a votat o moțiune sau declarație de afiliere la Internaționala a III-a propusă de Gheorghe Theodorescu, secretarul Comisiei locale a sindicatelor. Declarația făcea o succintă caracterizare a momentului istoric, relevînd puternica ascuțire a contradicțiilor societății burghize ca o consecință a războiului mondial și surprinzînd că prin lupta conștientă a proletariatului începe o nouă epocă, „epoca revoluției sociale”. După aceea se scoate în evidență falimentul Internaționalei a II-a, a politicii reformiste și apariția, în aceste împrejurări, a partidelor comuniste și a Internaționalei a III-a. În partea finală a moțiunii făcîndu-se o scurtă referire la condițiile istorice ale României din aceea vreme se arată necesitatea ca partidul socialist să adopte un program și o tactică cerută de noile împrejurări și să se afilieze la Internaționala a III-a.

„Secțiunea din București — se spunea în declarație — se consideră ca afiliată la Internaționala a III-a. Ea invită Comitetul executiv să facă sub rezerva aprobării viitorului congres aceiași declarațiune de afiliere. Invită secțiunile din țară să se pronunțe și ele în același sens și să facă aceeași invitațiune C.E.

Secțiunea mai hotărăște ca o copie după această moțiune să se comunice Comitetului Executiv precum și tuturor secțiunilor pentru a fi discutate în adunările generale”¹⁶.

Merită să fie conturate cîteva precizări în legătură cu declarația din 25 ianuarie 1920 a secțiunii București. Se remarcă în primul rînd, faptul că se acordă un spațiu relativ mare lămuririi împrejurărilor istorice care impun transformarea partidului socialist în partid de tip nou, comunist. Apoi se constată că documentul analizat abordează problema

¹⁵ Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, p. 301.

¹⁶ Socialismul din 17 ianuarie 1920.

constituirii partidului de tip nou într-un mod concret, combativ. Nu mai este vorba numai de simpatie și de intenția de a cere afilierea sa proprie cu prilejul Congresului partidului. De această dată, forul conducător suprem al secțiunii, *adunarea generală anuală*, declară că *secția București se consideră afiliată la Internaționala Comunistă*. Mai mult se cere Comitetului executiv al partidului să hotărască, cu condiția aprobării de către congres, afilierea. De subliniat că declarația adresează o chemare directă tuturor secțiunilor partidului să discute această moțiune în adunările lor generale și să sprijine cererea socialiştilor bucureșteni către organul conducător al partidului privind afilierea.

Și într-adevăr exemplul și apelul secției din Capitală a partidului socialist a avut un puternic ecou. Încă în primele luni ale anului 1920 majoritatea secțiunilor Partidului socialist se pronunță pentru transformarea partidului în partid de tip nou, comunist și afilierea la Internaționala a III-a.

Trăsăturile evidențiate mai înainte conferă Declarației din 23 ianuarie 1920 a secțiunii București *semnificația unui moment modal, al unui salt calitativ în procesul complex de clarificare politico-ideologică a socialiştilor bucureșteni. Ei constituie cel mai important act politic și ideologic întreprins de organizația din capitală a partidului socialist în anii avântului revoluționar, expresie concentrată a puternicelor tradiții revoluționare ale socialiştilor bucureșteni și a treptei înalte de maturizare atinse de ei în aceea vreme. În același timp, inițind și propulsând lupta pentru făurirea partidului comunist în țara noastră hotărârea din 25 ianuarie 1920 a secțiunii București reprezintă o manifestare ideologică și politică memorabilă în istoria mișcării socialiste din România acelor ani, anunțând cu multe luni înainte evenimentul istoric petrecut în mai 1921.*

Succesul obținut în *adunarea generală anuală* din ianuarie 1920 a organizației din capitală a partidului socialist a fost consolidat de adunările generale anuale ale subsecțiilor care s-au desfășurat în prima jumătate a lunii februarie a aceluiași an. Rind pe rind *secțiunile din cartierele Bucureștilor se pronunță pentru adoptarea unei linii de luptă consecvent revoluționare, pentru transformarea partidului socialist în partid comunist.*

Fără să ne mai oprim asupra momentelor ulterioare ale fenomenului de delimitare politico-ideologică, conchidem, în lumina celor arătate, că rolului Capitalei de principal centru al luptelor proletare din România în *anii avântului revoluționar din primii ani ai perioadei interbelice i-a corespuns rolul de puternică forță propulsoare pe care secțiunea București, desfășurând o amplă și variată activitate ideologico-politică, i-a îndeplinit în toate momentele luptei pentru făurirea partidului de tip nou în țara noastră.*

Ducând mai departe aceste glorioase tradiții revoluționare organizația P.C.R. din Capitală, detașament puternic al partidului nostru, a deținut un rol de frunte în marea epopee a luptei pentru triumful socialismului pe pământul României.

**Socialistes Bucarestois à la tête de la lutte pour
la réalisation du Parti Consequemment Revolutionnaire
de Roumanie (Juillet 1919 — janvier 1920)**

RÉSUMÉ

Le travail analyse quelques aspects de l'activité développée par la plus grande et la plus importante section du Parti Socialiste de Roumanie, celle de Bucarest, en une étape extrêmement dense, pleine de signification, du processus de maturation idéologique et politique des socialistes bucarestois, étape comprise entre juillet 1919 et janvier 1920. On met en évidence le puissant rôle propulseur rempli par la Section de Bucarest dans les luttes pour la création des avant-gardes marxiste-léninistes de la classe ouvrière de Roumanie.